

Rätten på din sida

Mänskliga rättigheter i Sydamerika

Stödet till demokrati och mänskliga rättigheterna utgör sedan början av 70-talet en central del i Sveriges samarbete med länderna i Sydamerika.

Från att tidigare framför allt handlat om att hjälpa diktaturens offer inriktas Sveriges samarbete nu på att fördjupa demokratin utifrån ett rättighetsperspektiv.

Att reformera rättsstaten och öka kunskapen om de mänskliga rättigheterna är viktiga delar i denna process.

Många svenskar chockades av de brutala övergreppen i samband med militärkuperna i Chile, Argentina och Uruguay. Under början av 70-talet växte det fram en stark solidaritet i Sverige med diktaturens offer. Engagemanget för mänskliga rättigheter utgör alltså sedan dess en utav grundpelarna i det svenska utvecklingssamarbetet med Sydamerika.

I början av 80-talet inleddes en positiv demokratisk utveckling i de flesta sydamerikanska länder. Under 80-talets andra hälft inriktades utvecklingssamarbetet med kontinenten framför allt på att stärka de nya demokratierna. På 90-talet har demokratin fördjupats, men i de flesta länder är bristerna fortfarande stora. Uppbyggnaden av institutioner som ombudsmän för mänskliga rättigheter är därför ett prioriterat område.

I framför allt Colombia och Peru är övergreppen fortfarande mycket omfattande. Huvuddelen av det svenska stödet till mänskliga rättigheter och demokrati är därför koncentrerat till dessa två länder.

Hoten mot demokratin

I de flesta sydamerikanska länder har man nu levt mer än tio år under demokratiskt valda regeringar. Men för många människor har den demokratiska processen inte lett till några verkliga förändringar. Demokratiska institutioner som partier och parlament är bräckliga. Korruptionen är omfattande och rättssäkerheten bristfällig. Polisen är själv ofta inblandad i övergrepp, bland annat i de uppmärksammade morden på gatubarn som ägt rum i flera länder.

De demokratiska bristerna och det faktum att den ekonomiska och sociala situationen för de fattiga inte förbättrats har skapat en stark känsla av utanförskap. Denna brist på delaktighet innebär ett allvarligt hot mot regionens bräckliga demokratier.

Ett syfte med det svenska samarbetet är att stärka

rättsväsendet och de demokratiska institutionerna. Genom det stöd som svenska enskilda organisationer ger till människor på det lokala planet vågar fler ställa krav på sina länders regeringar. Allt detta bidrar till en fördjupad demokrati.

Reformering av rättsstaten

I många sydamerikanska länder är rättsväsendet ineffektivt och föråldrat. Människor kan sitta fängslade långa tider utan att ställas inför rätta, det saknas försvarsadvokater och situationen i fängelserna är under all kritik. Systemet är dessutom utsatt för både korruption och politisering.

Ett oberoende rättsväsende som övervakar stat och regering är en förutsättning för att öka människors tilltro till demokratin. Här spelar de ombudsmän för mänskliga rättigheter som Sverige stödjer i Peru, Bolivia och Colombia en viktig roll.

Nätverk av organisationer

En stor del av Sveriges insatser för mänskliga rättigheter i Sydamerika genomförs av svenska enskilda organisationer. Till de största hör Diakonia, Caritas och Rädda Barnen.

Under de senaste tio-femton åren har det vuxit fram ett stort antal organisationer som arbetar med mänskliga rättigheter i Sydamerika. I Peru och Colombia lever många aktiva under ständiga hot. Diakonia medverkar till att bygga upp nätverk mellan lokala organisationer i dessa länder. På så sätt kan säkerheten för de aktiva ökas, samtidigt som opinionsarbetet kring rättighetsfrågor stärks.

Ombudsman i Peru

1996 fick Peru sin första ombudsman för mänskliga rättigheter. Under 80-talet tvingades mellan 600 000 och 1,5 miljoner peruaner på flykt inom sitt eget land. Hela byar utsattes för hot och övergrepp från både gerillagrupper och militären. Stödet till den stora

gruppen internflyktingar är därför en viktig uppgift för ombudsmannaämbetet.

Ombudsmannakontoren ger juridisk rådgivning till personer som drabbats av våldet. Man samordnar forskning, samlar in och sprider information. I provinsen Ayacucho finns mobila arbetslag som ska ge människor skydd, men också kunna bidra med rådgivning och information. Genom ombudsmannen har Sverige givit stöd till juridiska utredningar kring människor som oskyldigt dömts i terroristrättegångar.

Andinska juristkommissionen

Den andinska juristkommissionen (CAJ) är en regional organisation vars uppgift bland annat är att stärka och bygga upp demokratiska institutioner i regionen.

CAJ har som mål att föra vidare kunskap till myndigheter och andra organisationer. Kommissionen har bland annat medverkat till att bygga upp de ombudsmannaämbeten som finns i Peru, Colombia och Bolivia. Genom sin regionala roll kan CAJ arbeta med tematiska frågor över ett stort geografiskt område.

Stärkt lagstiftning för barn

Idag har samtliga länder i Latinamerika skrivit under och ratificerat konventionen om barns rättigheter. Nu handlar det om att få länderna att efterleva det som står i konventionen.

Sida stödjer UNICEF:s regionala program för barns rättigheter (fem länder i Sydamerika, fyra i Centralamerika) som bland annat syftar till att förändra de nationella

lagstiftningarna så att de överensstämmer med barnkonventionen. Som FN-organ har UNICEF möjlighet att påverka regeringar och myndigheter. Viktigt är också att stärka de institutioner i samhället som främjar barns rättigheter.

Rädda Barnen stödjer (med finansiering från Sida) ett nätverk av barnrättskommittéer och förmedlar ett omfattande stöd till lokala organisationer så att dessa kan driva opinion för barns rättigheter. Samordning sker mellan UNICEF och Rädda Barnen.

Fredsbyar i Colombia

Colombia är formellt en demokrati med fria val. Ändå är våldet och brotten mot de mänskliga rättigheterna större i Colombia än i något annat sydamerikanskt land. Inbördeskriget mellan regeringsarmén och olika gerillagrupper har pågått i över trettio år. Civilbefolkningen utsätts för våld och övergrepp från alla inblandade parter. Hittills har över en miljon människor tvingats på flykt och i stora delar av landet har staten inte längre något inflytande.

Den största delen av brotten mot mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt svarar de paramilitära grupperna för. Colombias president har själv medgett att det i flera fall finns band mellan paramilitära grupper och landets försvarsmakt.

Genom stöd från bland annat Diakonia försöker bönder och lokala organisationer bygga upp fredade zoner – fredsbyar – som man vill att alla stridande parter ska respektera. På detta sätt kan det civila samhällets roll stärkas.

Jämställdhet i praktiken

I Sydamerika är kvinnor starkt underrepresenterade i parlament och kommunstyrelser. I Bolivia stödjer Sverige genom Diakonia utbildning och uppbyggnaden av nätverk mellan politiskt aktiva kvinnor, vilket lett till att fler kvinnor deltar i politiken. Erfarenheter visar också att om fler kvinnor väljs till politiska uppdrag leder detta till ökade satsningar på sociala områden som skola och hälsovård.

Ett annat exempel är stödet till den chilenska myndigheten för jämställdhetsfrågor, SERNAM. Sverige stödjer SERNAM:s arbete med att göra jämställdhetstänkande till en integrerad del av samtliga myndigheters verksamhet.

Flickan har med sig en teckning med fåglar åt honom.
Censorerna river sönder den vid ingången till fängelset.
Nästa söndag har Milay med sig en teckning med träd på.
Träd är inte förbjudna, och teckningen släpps igenom.
Didaskó berömmar den och frågar vad de små runda färgfläckarna skall föreställa som syns i trädkronorna,
många små runda fläckar bland grenarna.
– Är det apelsiner? Vad är det för frukter?
Flickan tystar honom:
– Ssssch.
Och i hemlighet förklarar hon:
– Dummer. Ser du inte att det är ögon. Ögonen på fåglarna
som jag har gömt där åt dig.

Eduardo Galeano: "Eldens minnen 3. Vindens århundrade"
(1986).

DEMOKRATI OCH MR I LATINAMERIKA

1964. Brasilien. Militären tar makten. Den första i serien av kupper.

1973. Chile. Den demokratiskt valde presidenten Salvador Allende störtas av militären under ledning av Pinochet. Under 70-talet styr militärjuntor de flesta sydamerikanska länder.

1982. Bolivia. Militären överlämnar makten till kongressen. Civilt styre och demokrati återupprättas.

1984. Uruguay. Militären avgår och parlamentet öppnas åter. En majoritet av befolkningen röstar för att inte upphäva militärens amnestilagar. Återgången till demokrati påbörjas i grannländerna.

1988. Chile. En majoritet av chilenerna röstar nej till Pinochet i en folkomröstning.

1989. Paraguay. Diktatorn Alfredo Stroessner störtas efter tjugofem år vid makten. En långsam återgång mot demokrati inleds.

1999. Colombia. Fredssamtal mellan regering och gerillagrupper inleds. Samtidigt ökar våldet ytterligare.

1999-2000. England/Chile. Pinochet sätts i husarrest i väntan på begäran om utlämning till Spanien. Utlämningen äger aldrig rum. Chile förlorar Pinochet sin immunitet och kan ställas inför rätta.

2000. Peru. Valen bojkottas av oppositionen. Efter korruptionsavslöjanden meddelar president Fujimori att han kommer att kalla till nyval och att han själv inte ställer upp som kandidat.

SWEDISH INTERNATIONAL DEVELOPMENT COOPERATION AGENCY
SE-105 25 Stockholm, Sweden.
Tel: +46-8-698 50 00. Fax: +46-8-20 88 64.
<http://www.sida.se>